

Mateusz Konieczny

OD ANIMACJI DO INNOWACJI JAK AKTYWIZOWAĆ WIEJSKIE SPOŁECZNOŚCI? PRZYKŁAD KRZAKÓW

Zarys treści: W artykule zostały ukazane działania podejmowane w niewielkiej wsi na Sieradczyźnie, które przyczyniły się do zwiększenia aktywności mieszkańców, a przede wszystkim stworzyły młodzieży aktywną formę spędzania wolnego czasu w okresie wolnym od nauki szkolnej. Artykuł stanowi również próbę podsumowania 15-letniego dorobku działalności młodzieży z Krzaków, która od 2003 roku realizuje akcje i projekty odpowiadające na potrzeby wskazywane przez społeczność lokalną. Obecnie nie tylko w jednej miejscowości, ale na terenie gminy. Sposób podejścia do animacji opisany został z perspektywy organizatora, który w procesie działania nabywał nowe kompetencje i umiejętności niezbędne do realizacji zaplanowanych inicjatyw¹.

Słowa kluczowe: Animacja, innowacja, aktywizacja, animator, młodzież, Krzaki.

1. Animacja i innowacja

Słowo „animacja” pochodzi od łacińskiego słowa *anima* – dusza i *animo* – ożywiam, inaczej: „tchnąć duszę”, ożywić, wprawić coś w ruch (Białek 2005a). W literaturze dotyczącej problematyki życia społeczno-kulturalnego wskazywane są różne definicje animacji, przy czym odnoszą się one do czterech obszarów – celu, metody, procesu i działań. Animacja jest postrzegana jako „kierunek działania wśród ludzi i z ludźmi, które ma na celu ułatwienie jednostce oraz grupie udziału w bardziej aktywnym i twórczym życiu”, jak również jako „metodę działania, metodę pracy kulturalnej i społeczno-wychowawczej” (Kargul 2003). Animacja jest procesem, w którym stwarza się przedstawicielom lokalnej społeczności szansę do współdziałania i do angażowania się w działania na rzecz

---

¹ W artykule zamiennie używane są słowa animator, lider i organizator. Autorem tekstu jest inicjator i organizator projektów społeczno-edukacyjnych, a także współtwórca opisanych przedsięwzięć.

innych, ale również całej miejscowości. To także proces, w którym odbiorcy uczą się od siebie nawzajem. W animacji pobudza się społeczność, zachęca do zmiany lub spojrzenia na swoje miejsce zamieszkania z innej perspektywy. Podejmując działania animacyjne powinno się wykorzystywać metody i narzędzia dostosowane zarówno do możliwości osób zaangażowanych w działanie, jak i odbiorców. Poprzez realizację różnorodnych zadań możliwe jest rozwijanie własnych zainteresowań oraz nabywanie nowych umiejętności.

W literaturze, obok animacji, wskazuje się inne formy pracy ze społecznością lokalną, m.in. organizowanie społeczności lokalnej, które definiuje się jako komplet działań podejmowanych w danej społeczności w celu upodmiotowienia mieszkańców, wzmocnienia potencjału społeczności (jednostki, grupy, instytucje), budowania koalicji i struktur zmierzających do rozwiązania lokalnych problemów, a w ostateczności poprawę życia mieszkańców (Bąbska, Dudkiewicz 2014). W organizowaniu społeczności lokalnej możliwe jest również wykorzystywanie animacyjnych metod działania.

Działania animacyjne budują i wzmacniają więzi społeczne pomiędzy mieszkańcami, a także przyczyniają się do rozwoju kapitału społecznego. Obok kapitału społecznego „odnoszącego się do powiązań między jednostkami – sieci społecznych i norm wzajemności oraz wyrastającego z nich zaufania” wskazuje się kapitał fizyczny – materialny oraz kapitał ludzki – wiedza, umiejętności, doświadczenie (Putnam 2008). Szczególnie ważne w aktywizowaniu społeczności są:

- zaufanie ułatwiające współpracę i nawiązywanie bliższych relacji²,
- norma uogólnionej wzajemności polegająca na udzieleniu wsparcia drugiej osobie, przy nieoczekiwaniu od obdarowanego niczego w zamian na rzecz przekonania, że w przyszłości ktoś inny pomoże obdarowującemu³,
- zaangażowanie obywatelskie, czego wyrazem może być udział w organizacjach oraz sieciach społecznych.

Na kształtowanie się więzi społecznych istotnych w rozwoju społeczności wpływają również styczność przestrzenna oraz łączność psychiczna. Styczność przestrzenna związana jest z utrzymywaniem kontaktu z drugim człowiekiem i postrzeganiem jego obecności jako cechy stałej. Jednak to, w jakim stopniu interakcja zostanie nawiązana determinuje łączność psychiczna wyrażana poczuciem tożsamości, zbieżnością celów, realizacją podobnych zadań (Pilch 2003).

² W *Samotnej grze w kręgle* Robert D. Putnam wyodrębnił dwa typy zaufania: zaufanie zagęszczone (*thick trust*) charakterystyczne dla relacji osobistych z przedstawicielami najbliższego kręgu lub sieci oraz zaufanie rozproszone (*thin trust*) dotyczące osób nieznanymi, pomiędzy którymi występuje dystans społeczny. Warto zauważyć, że osoby angażujące się społecznie, w przeciwieństwie do osób stroniących od udziału w życiu zbiorowości, są bardziej wiarygodne i ufne (Putnam 2008).

³ Robert D. Putnam wskazuje także na sieci zaangażowania wspólnotowego opierające się na normie wzajemności, przy czym w dalszej części pracy podkreśla, że „bardziej wartościowa jest norma uogólnionej wzajemności” (Putnam 2008).

Osoba odpowiedzialna za przeprowadzenie działań animacyjnych powinna umiejętnie angażować miejscowy kapitał społeczny, fizyczny i ludzki. Animator w trakcie realizacji zamierzonych celów może inicjować powstanie grup zadaniowych, które wezmą odpowiedzialność za wykonanie poszczególnych etapów przedsięwzięcia. Poprzez tworzenie grup zadaniowych dostarcza się członkom społeczności odpowiednie dobra i usługi, upowszechnia się wiedzę i informacje, artykułuje się interesy i potrzeby, organizuje procesy rzecznicze (Kaźmierczak 2014). Do grup zadaniowych warto włączyć aktorów życia społecznego, lokalne autorytety, miejscowych działaczy, przedstawicieli władz samorządowych, jak również mieszkańców angażujących się na rzecz swojego otoczenia.

Innowacjami społecznymi określa się „nowe formy osiągania specyficznych celów, wśród nich nowe formy organizacyjne, nowe przepisy, ale również nowy styl życia pozwalający rozwiązywać problemy lepiej niż tradycyjne praktyki” (Lubimow-Burzyńska 2014 za: Schienstock, Hämäläinen 2001). Wprowadzanie innowacji społecznych najczęściej determinowane jest przez pojawiające się zmiany w społeczeństwie, tj.:

- starzenie się mieszkańców, które wymaga wprowadzenia nowych sposobów organizowania opieki nad seniorami, ale także przeciwdziałanie izolacji,
- zróżnicowanie kulturowe związane z napływem nowych mieszkańców przyczynia się do podejmowania działań edukacyjnych zmierzających do minimalizowania ryzyka ewentualnych konfliktów,
- wzrost zachorowalności oraz występowanie chorób przewlekłych wiąże się z koniecznością realizacji działań prozdrowotnych,
- zróżnicowanie statusu ekonomicznego mieszkańców, skutkującego zwiększaniem dysproporcji w dochodach społeczności, a także wyrazistym wyodrębnieniem grup bogatych i biednych,
- zmieniający się wzorzec wchodzenia w dorosłe życie młodzieży powiązany z koniecznością zdobywania wykształcenia przyczynia się do zwiększenia szans na rynku pracy, jednak z drugiej strony zwiększa problem z usamodzielnianiem się młodzieży,
- pojawienie się patologii społecznych w związku ze wzrastającym zróżnicowaniem społeczeństwa (Lubimow-Burzyńska 2014).

Do czynników istotnych w procesie zmiany w społeczności zalicza się ludzi, strukturę społeczną, zasoby oraz problemy. Osoba, która uczestniczy w procesie wprowadzania zmiany funkcjonuje w określonym porządku społecznym, ekonomicznym i prawnym. Ważne jest, aby animator budował i wzmacniał kapitał społeczny pomiędzy członkami społeczności (Pylak 2008) oraz posiadał umiejętność wykorzystania potencjału tkwiącego w lokalnych zasobach (Bąbska, Jordan 2014).

Poprzez realizację działań animacyjnych dąży się do rozwiązywania pojawiających się problemów społecznych. Zdarza się, że pierwsze działania zapoczą-

kowuje proces wprowadzania lokalnych zmian, np. w sposobie spędzania wolnego czasu, a także aktywizuje mieszkańców do współpracy na rzecz wspólnych celów – tak jak miało to miejsce w Krzakach.

2. Koniec „liny śmierci”, początek czegoś nowego

Krzaki to niewielka wieś pod Sieradzem w województwie łódzkim. Obecnie w Krzakach mieszka niewiele ponad 200 osób. Społeczny i obywatelski rozwój Krzaków związany jest z rozwojem Ochotniczej Straży Pożarnej, która nieprzerwanie istnieje od 1927 roku. Życie kulturalne w miejscowości rozwijało się dzięki takim organizacjom jak Zespół Świątlicowy, Związek Młodzieży Wiejskiej czy Koło Gospodyń Wiejskich (*Historyczna mapa Krzaków* 2011). Wszelkie działania podejmowane przez lokalnych działaczy wynikały z oddolnych potrzeb społeczności i najczęściej realizowane były przy wykorzystaniu miejscowych zasobów, zarówno materialnych, jak i ludzkich.

Najmłodszy mieszkańcy wsi najczęściej samodzielnie organizowali swój czas wolny. Jedną z głównych atrakcji była „lina śmierci” – kierownica od roweru przymocowana do długiej linki zwisającej z gałęzi drzewa. Zainteresowani chwyтали za kierownicę, a następnie przeskakiwali nad kanałem. Codziennie młodzieży wypełniały spotkania na przystanku autobusowym lub przed sklepem, a także miniturnieje piłki nożnej organizowane na prowizorycznym boisku (Gawrońska 2013).

W roku 2003 rozpoczął się kolejny etap społecznego życia miejscowości. Młodzież, we współpracy z rodzicami, zdecydowała się na realizację pierwszej inicjatywy – dnia dziecka dla najmłodszych mieszkańców wsi. W tym samym roku młodzi aktywiści utworzyli grupę nieformalną „Rozrywkowa młodzież”. Rok później uczniowie wzięli udział w warsztatach organizowanych przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”, podczas których stworzyli pierwszy w swoim życiu projekt zatytułowany „Wakacje w Krzakach”. Na jego realizację otrzymali dofinansowanie od Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży (Białek 2005b).

W pierwszych działaniach animacyjnych organizowanych na terenie Krzaków wykorzystywano sprzęt trudno dostępny wówczas dla większości mieszkańców, tj. aparaty i kamery cyfrowe. Najmłodszy Krzaczanie otrzymywali aparat na jeden dzień, w trakcie którego wykonywali amatorskie reportaże na wybrany przez siebie temat. Efektem warsztatów zrealizowanych w 2004 roku jest galeria składająca się z blisko 15 tys. fotografii. Wykonane zdjęcia, jak również materiały wizualne stworzone w kolejnych latach działalności grupy, stanowią doskonały portret społeczności, marzeń i pragnień mieszkańców, a także obraz zmian społecznych, kulturowych, ekonomicznych i infrastrukturalnych, które wydarzyły się w Krzakach.

Fot. 1. Młodzież podczas warsztatów uczy się obsługi kamery cyfrowej oraz przygotowuje pierwszy filmik o Krzakach (sierpień 2004)

fot. P. Stasik

Działania podejmowane na terenie Krzaków były odpowiedzią na pojawiające się wyzwania – nieefektywne zagospodarowanie wolnego czasu w okresie wolnym od nauki szkolnej, trudności w uczeniu się i poznawaniu nowych informacji, niewystarczająca ilość wspólnych działań. To właśnie tutaj młodzi ludzie stawali się zarówno organizatorami, jak i odbiorcami realizowanych przedsięwzięć. W poszczególne inicjatywy włączano nie tylko mieszkańców, ale i przedsiębiorców, władze samorządowe czy przedstawiciele mediów. Młodzi aktywiści w swojej działalności kierowali się takimi wartościami, jak godność, szacunek do drugiego człowieka, wyrównanie szans w społeczności lokalnej (głównie dzieci i młodzieży), bezpieczeństwo, solidarność i otwartość (Gawrońska 2013).

Wspólna historia, poczucie tożsamości, chęć udokumentowania wspomnień i opowieści przekazywanych przez najstarszych mieszkańców stawały się elementami scalającymi społeczność. Efektem ponad rocznego projektu zatytułowanego „Odkrywamy Krzaki” (2011 r.) jest historyczna mapa Krzaków. Spotkania ze świadkami historii pozwoliły młodzieży na poznanie przeszłości miejsca, w którym żyją, na spojrzenie na swoją miejscowość z perspektywy dorosłych. Wspólne poznawanie historii było także jednym z pierwszych doświadczeń badawczych dzieci, które wyposażone w dyktafony i notatniki, dokumentowały dzieje małej ojczyzny.

Pierwsze działania animacyjne podejmowano spontanicznie. Zarówno młodzież, jak i dorośli uczyli się, czym jest projekt i na czym polega mechanika jego funkcjonowania. Kolejne inicjatywy, a łącznie zrealizowano ich piętnaście, wzbudziły w organizatorach chęć profesjonalizacji, dalszego dokształcania się, poszukiwania nowych metod pracy. Młodzież opracowała lokalną diagnozę, spisując trudności, z którymi borykają się mieszkańcy. Jedną z nowych inicjatyw była modernizacja placu zabaw oraz stworzenie skweru krzewowo-kwiatowego – miejsca wspólnego dla wszystkich mieszkańców.

Fot. 2. Młodzi mieszkańcy Krzaków podczas spaceru badawczego poznają historię swojej miejscowości (sierpień 2005)

fot. P. Stasik

Fot. 3. Uroczyste wręczenie nagrody dla laureata konkursu na nazwę odnowionego przez mieszkańców wsi placu zabaw „Za górą, za krzakami” (sierpień 2011)

fot. B. Owczarek

Po blisko 10 latach działalności przekształcono nieformalną grupę w Stowarzyszenie Pracownia Inspiracji Kulturalnych, tym samym zapoczątkowując nowy etap w życiu miejscowości, ale również proces rozszerzania działalności i inicjowania przedsięwzięć w innych społecznościach. Pierwszą inicjatywą realizowaną w czterech miejscowościach na terenie gminy Brzeźnio był cykl zajęć edukacyjnych zatytułowany „Mobilna Akademia”, nawiązujący do idei wakacyjnego przedszkola, które organizowano w Krzakach w latach 50. XX wieku. Latem 2014 roku animatorzy prowadzili zajęcia artystyczne, teatralne, badawcze, sportowe i językowe dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Inicjatywa połączyła ponad 200 dzieci i rodziców (Konieczny 2015).

Fot. 4. Warsztaty „Mobilnej Akademii” zostały zorganizowane w miejscowościach Barczew, Brzeźnio, Dębołęka i Kliczków Mały. Dzieci uczestniczące w zajęciach na placu filii bibliotecznej w Kliczkowie Małym stworzyły tipi oraz poznawały indiańskie zwyczaje i rytuały (sierpień 2014)

fot. M. Konieczny

Młodzi przez ostatnie 15 lat w swoich działaniach wykorzystywali różnorodne metody i formy pracy, dostosowując je do lokalnych możliwości oraz zasobów, którymi dysponowali. Zorganizowano m.in. wystawy fotograficzne, przestrzenną mapę miejscowości, wiejską biblioteczkę społeczną, obywatelskie gry wiejskie, kredowe murale asfaltowe, firmy portretowe, spacerzy odkrywców. Tworzono rodzinne zdjęcia, krzaki życzeń⁴ oraz drzewa genealogiczne (*Inspiracje z Krzaków* 2014). W roku 2007 wydano serię kartek pocztowych, które do dziś promują miejscowość. W działaniach w Krzakach, oprócz wykorzystania różnorodnych metod pracy, istotną okazała się rola animatora, który m.in.:

- ułatwiał kontakty i doprowadzał do lepszego poznania się mieszkańców,
- włączał członków społeczności do dyskusji na temat spraw codziennego życia mieszkańców i dotychczas nierozwiązanych problemów,
- diagnozował potencjał środowiska lokalnego,
- budował lokalne koalicje,
- pobudzał mieszkańców do angażowania się we wspólne działania (Kaźmierczak 2014).

W Krzakach animator pochodzi ze społeczności, w której działa. Na taką sytuację można spojrzeć z dwóch perspektyw – wewnętrznej i zewnętrznej. Działając w społeczności, w której na co dzień się mieszka, łatwiej jest włączyć mieszkańców do wspólnego procesu, lecz istnieje ryzyko, że organizator nie uzyska

⁴ Krzaki życzeń mogą zostać wykorzystane m.in. do diagnozowania potrzeb społeczności lokalnej. Uczestnicy wydarzenia lub spotkania proszeni są o zapisanie na przygotowanych karteczkach swoich uwag, problemów i pomysłów, a następnie przywieszenie ich na gałęziach wskazanego krzaka lub drzewa.

odpowiedniego autorytetu i siły przebicia. W sytuacji, gdy do społeczności wkacza animator z zewnątrz, mimo trudności, które mogą go spotkać ze zdobyciem zaufania i zbudowaniem otwartej atmosfery, istnieje prawdopodobieństwo, że inicjując określone działanie, nie będzie posiadał wystarczającej wiedzy o lokalnych problemach i relacjach np. pomiędzy różnymi grupami społecznymi.

W Krzakach młodzież samodzielnie zainicjowała działania na rzecz rówieśników. Grupa zdecydowała się na rozwiązanie problemów społecznych, które bezpośrednio ich dotyczyły. Działania podejmowane przez młodzież spotkały się z zainteresowaniem lokalnych mediów. Tym samym od 2004 roku w lokalnej prasie, radiu i telewizji ukazywały się nowe reportaże i informacje o kolejnych pomysłach realizowanych przez społeczników. Krzaki stawały się miejscem, w którym żyje kultura, w którym rozwija się coś nowego.

Mimo początkowo pojawiającej się niepewności, mieszkańcy zaczęli uczestniczyć w organizowanych przedsięwzięciach. Z każdym rokiem aktywniej, nie tylko w roli odbiorcy, ale i (współ)twórcy. Przed młodzieżą, która podjęła działanie w swojej społeczności, pojawiły się nowe wyzwania, do których zaliczyć można:

- poznanie potrzeb różnych grup funkcjonujących w społeczności, nie tylko dzieci i młodzieży, aby efektywniej odpowiadać na pojawiające się potrzeby,
- wybór tematyki działania oraz formy pracy,
- zainteresowanie mieszkańców wprowadzanymi propozycjami,
- poszukiwanie sojuszników, partnerów społecznych i instytucjonalnych,
- nauka pracy metodą projektu.

Działania realizowane w Krzakach przyczyniły się m.in. do wzmocnienia lokalnej tożsamości i więzi pomiędzy mieszkańcami. Dzieci coraz silniej zaczęły identyfikować się z realizowanymi przedsięwzięciami, a także z remizą, która dzięki uprzejmości druhów strażaków stawała się miejscowym centrum kultury. Obecnie Krzaki stoją przed nowymi wyzwaniami – poszukiwaniem nowych dróg oraz osób, które będą kontynuować lokalne przedsięwzięcia. Każde działanie animacyjne jest zaplanowane w czasie, a animator powinien wiedzieć, kiedy ustąpić miejsce następcom.

3. Aktywizacja wiejskich społeczności

Na podstawie działań zrealizowanych przez młodzież z Krzaków można wyodrębnić rekomendacje przydatne lokalnym liderom, którym zależy na zaangażowaniu mieszkańców do współdziałania na rzecz wspólnych celów. Początkowo działania realizowane w Krzakach związane były ze sztuką. Poprzez artystyczne akcje i projekty, dzieci i młodzież rozwijali swoje umiejętności społeczne, poznawali nowe wiadomości i informacje, uczyli się obsługi sprzętu fotograficznego i multimedialnego.

Planując realizację działań animacyjnych w społeczności lokalnej należy zwrócić uwagę na poszczególne etapy:

Etap 1: „preanimacja” – czynności wstępne podejmowane przed rozpoczęciem animacji obejmujące m.in. diagnozę społeczną, w której uwzględnia się zarówno dane statystyczne, informacje o problemach, jak i wiedzę m.in. o społecznych dystansach, sile kontroli społecznej, tradycji;

Etap 2: czynności przygotowawcze – wyznaczenie celów realizowanych zamierzeń, zaplanowanie zadań oraz form ich realizacji;

Etap 3: czynności informacyjno-stymulacyjne – wzmacnianie komunikacji pomiędzy przedstawicielami społeczności, informowanie mieszkańców o postawionych celach i zamierzeniach, włączanie społeczności do rozwiązania określonych problemów;

Etap 4: realizacja – wdrażanie przedstawionych zadań mających na celu ulepszenie życia społeczności lokalnej przy zaangażowaniu wszystkich jej członków, koordynacja działań animacyjnych;

Etap 5: pomiar efektywności – ocena osiągnięcia wskaźników ustalonych na etapie planowania animacji (Kargul 2003).

Organizator przed rozpoczęciem procesu animacji powinien zastanowić się nad szansami i zagrożeniami dla społeczności, które mogą wystąpić w trakcie realizacji poszczególnych działań animacyjnych. W Krzakach animator wspólnie z grupą inicjował przedsięwzięcia o charakterze lokalnym, przy czym początkowo (z uwagi na młody wiek organizatorów) realizowano je we współpracy z dorosłymi. Początkowo wzrastające zaangażowanie młodzieży oraz chęć robienia czegoś dla nich, zmniejszały się, z uwagi na brak materialnych gratyfikacji.

Działania animacyjne powinny zostać dostosowane do poznawczych i fizycznych możliwości beneficjentów. Parokrotnie zdarzało się, że metody zaproponowane w Krzakach okazywały się nietrafione. Brakowało albo odpowiednich instrukcji dla odbiorców, albo mieszkańcy nie byli przygotowani na interaktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Animatorzy, inicjując nowe działania w społecznościach lokalnych, powinni nie tylko poinformować uczestników o celach animacji, jak również włączać ich w pierwsze etapy jej organizowania. Ponadto bardzo ważna jest elastyczność i umiejętność przekształcania działań, jeśli są one niezrozumiałe lub nieodpowiednie dla społeczności. Poprzez wykorzystanie animacyjnych metod można zachęcać do współdecydowania o sprawach dotyczących nie tylko miejscowości, ale i całej gminy.

Po zakończeniu procesu animacji organizator powinien przygotować społeczność do samodzielnego funkcjonowania w oparciu o wykorzystanie miejscowych zasobów (np. materialnych, społecznych). Dziś w Krzakach zaczyna się kolejny etap – poszukiwania następców, którzy będą kontynuować proces aktywizowania mieszkańców. Konieczne wydaje się nowe spojrzenie na społeczność – z perspektywy nie „tu i teraz”, ale „w przyszłość”. Zasadne wydaje się także opracowanie

nowej diagnozy lokalnych problemów i zasobów, ale już nie tylko w wymiarze jednej społeczności, ale całej gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat zmniejszyła się liczba mieszkańców wsi. Dziś nie tylko Krzaki, ale i inne małe społeczności stoją przed nowymi wyzwaniami – starzeniem się społeczeństwa, odpływem młodych osób, utratą potencjału tkwiącego w młodzieży. Młodzi, uczestnicy projektów realizowanych w Krzakach wyjechali, rozpoczęli nowe zadania. Poprzez włączanie młodzieży do planowania i realizowania działań animacyjnych, młodzi mieszkańcy w procesie edukacji pozaformalnej nabywali kompetencje, w tym kompetencje kluczowe⁵, które dziś wykorzystują w trakcie nauki i pracy zawodowej. Ostatnie 15 lat to lata historii stworzonej przez młodzież, która w każde wakacje organizowała się, aby działać na rzecz swojej społeczności.

Innowacji towarzyszy zjawisko zmiany społecznej. Poszukując nowych rozwiązań warto zastanowić się, czy proponowane działanie nie zaburzy istniejącej już struktury, czy nie będzie sprzeczne z wartościami i zasadami obowiązującymi w danej społeczności. Wdrożenie przedstawionych rozwiązań w Krzakach nie byłoby zapewne możliwe, gdyby nie otwartość mieszkańców, a przede wszystkim młodzieży na nowości społeczne, kulturalne i technologiczne. Z każdym rokiem w Krzakach podejmowano nowe inicjatywy, których nie realizowano w innych wiejskich społecznościach na terenie powiatu czy województwa.

Organizatorzy, którzy decydują się na realizację nowych przedsięwzięć powinni spojrzeć na społeczność z czterech perspektyw – ludzi, struktury społecznej, zasobów oraz problemów. Dokładna analiza, zaplanowanie procesu wprowadzania zmian oraz bieżące reagowanie na pojawiające się trudności są jednymi z elementów gwarantujących pomyślność realizowanych przedsięwzięć.

4. Podsumowanie

Przyglądając się historii Krzaków, można zauważyć proces dojrzewania mieszkańców, jak i całej społeczności, która sprawiła, że mała, niewyróżniająca się na tle gminy społeczność stała się miejscem, w którym rozpoczęto realizację społecznych inicjatyw angażujących mieszkańców. Przykład Krzaków potwierdza, że kluczowe w rozwoju lokalnych przedsięwzięć jest pojawienie się społecznika lub animatora, który zadaje sobie pytanie „a czemu nie można tutaj czegoś zmie-

---

⁵ Kompetencje kluczowe w procesie uczenia się przez całe życie wskazane przez Komisję Europejską obejmują: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w języku obcym, kompetencje matematyczne, naukowe i techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna (EUR-Lex Access to European Union Law...).

nić?” (Gawrońska 2013). Lider oraz grupa, z którą współpracuje powinni być przygotowani do współpracy ze społecznością lokalną.

Opisany przykład ukazuje proces profesjonalizacji grupy, która początkowo działając w strukturach nieformalnych, doksztalała się i przygotowywała do założenia stowarzyszenia, zapoczątkowując proces rozszerzania swojej działalności.

Poprzez realizację działań animacyjnych, w Krzakach udało się zminimalizować pojawiające się problemy – brak aktywnych form spędzania wolnego czasu w okresie wolnym od nauki szkolnej, brak przestrzeni do wspólnych spotkań, trudności w dostępie do kultury. Wykorzystując nowe metody pracy, wcześniej nieznane społeczności, organizatorom miejscowych przedsięwzięć udało się pobudzić społeczność do aktywnego działania na rzecz najbliższego otoczenia.

W Krzakach młodzi mieli możliwość bezpiecznego uczenia się i doświadczania nowych sytuacji. Zapewne wnioski wyciągnięte z podjętych działań wzmocniły młodzież wkraczającą w dorosłość. W procesie animacji organizatorzy, jak i uczestnicy mieli możliwość nabywania nowych kompetencji, poznawania historii swojej małej ojczyzny, budowania sieci współpracy z różnymi aktorami życia społecznego i publicznego, a także minimalizowania problemów występujących w społeczności lokalnej.

Artykuł stanowił refleksję animatora, który od kilkunastu lat jest zaangażowany w proces aktywizowania Krzaków i gminy Brzeźnio.

Literatura

- Bąbska B., Dudkiewicz M., 2014, *Czym jest usługa OSŁ?*, [w:] Dudkiewicz M. (red.), *ABC organizowania społeczności lokalnej. Organizowanie społeczności lokalnej – usługa społeczna. Poradnik III*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa.
- Bąbska B., Jordan P., 2014, *Organizator społeczności lokalnej jako refleksyjny praktyk*, [w:] Kaźmierczak T. (red.), *ABC organizowania społeczności lokalnej. Organizator społeczności lokalnej – refleksyjny praktyk. Poradnik I*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa.
- Białek M., 2005a, *DLA Animacja kultury. Metody, działania, inspiracje*, Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”, Warszawa.
- Białek M., 2005b, *Siedmiu wspaniałych*, Społeczne Stowarzyszenie Edukacyjno-Teatralne „Stacja Szamocin”, Szamocin.
- EUR-Lex Access to European Union Law: *Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE)*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:32006H0962> (dostęp: 29.05.2018).
- Gawrońska W., 2013, *Młodzi buszują w Krzakach*, [w:] Szymanik G. (red.), *Aktywne społeczności. Zmiana społeczna. Katalog praktyk, t. III*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa.
- Historyczna mapa Krzaków*, 2011, Grupa „Rozrywkowa młodzież”, Krzaki.

- Inspiracje z Krzaków*, 2014, Pracownia Inspiracji Kulturalnych, Krzaki.
- Kargul J., 2003, *Animacja społeczno-kulturalna*, [w:] Pilch T., Lepalczyk I. (red.), *Pedagogika społeczna*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Kaźmierczak T., 2014, *Być organizatorem społeczności lokalnej*, [w:] Kaźmierczak T. (red.), *Organizator społeczności lokalnej – refleksyjny praktyk*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa.
- Konieczny M., 2015, *Bajkowa Pracownia*, [w:] Kołucki S., Matug E. (red.), *Atlas dobrych praktyk FIO 2014*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.
- Lubimow-Burzyńska I., 2014, *Proces tworzenia innowacji społecznych*, [w:] Wyrwa J. (red.), *Innowacje społeczne w teorii i praktyce*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Pilch T., 2003, *Środowisko lokalne – struktura, funkcje, przemiany*, [w:] Pilch T., Lepalczyk I. (red.), *Pedagogika społeczna*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Putnam R.D., 2008, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Pylak W., 2008, *Animować, czyli co (robić)?*, [w:] Czerkawska M., Mika K. (red.), *Animator skuteczny*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Schienstock G., Hämäläinen T., 2001, *Transformation of Finnish innovation system: A network approach*, Report series 7, SITRA, Helsinki.

FROM ANIMATION TO INNOVATION. HOW TO ACTIVATE RURAL COMMUNITIES? AN EXAMPLE OF THE VILLAGE KRZAKI

Abstract: The article presents the activities undertaken in the village Krzaki in the Sieradz district, the Łódź region, which contributed to increasing the activity of the residents, and also created the active form of spending free time in the period free from schooling. The article is also an attempt to summarize the 15-year activity of the youth from Krzaki, which since 2003 has been carrying out actions and projects responding to the needs to be indicated by the local community. Currently, not only in one village, but in the Brzeźnio commune. The approach to animation was described from the perspective of the organizer, who in the process of operation acquired new competences and skills necessary to implement the planned initiatives.

Keywords: Animation, innovation, animator, youth, village, Krzaki.

Mgr Mateusz Konieczny
Instytut Stosowanych Nauk Społecznych
Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji
Uniwersytet Warszawski
e-mail: mateusz_konieczny@wp.pl